

Klima- og miljødepartementet
Postboks 8013 Dep
0030 OSLO

Oslo, 12.10.2023

Deres ref.:

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2022/1854

Saksbehandler:
Kirvil Stoltenberg

Kryssanalyse av tiltakene i Klimatiltak i Norge mot 2030, kommunesektorens roller og Klimasats som virkemiddel

Oppdrag og prosess

I møte mellom KLD og Miljødirektoratet 19. juni presenterte Miljødirektoratet rapporten [M-2536 Effektvurdering av Klimasats](#). Få dager før la Miljødirektoratet fram rapporten [M-2539 Klimatiltak i Norge mot 2030](#). I møtet 19. juni stilte KLD spørsmål om hvilke av tiltakene i Klimatiltak i Norge mot 2030 som støtteordningen Klimasats kan utløse, og hvordan og i hvilken grad.

KLD ga Miljødirektoratet oppdraget skriftlig i e-post 20.06.23:

...nyttig å synliggjøre potensialet og rollen Klimasats har for å utløse potensialet for utslippsreduksjoner framover, f.eks. ved å koble Klimasats tettere mot den samlede potensielle klimaeffekten av å utløse ulike tiltak synliggjort i de ulike tiltaksarkene i «mai-rapporten». Dette kan f.eks. gjøres ved å koble prosjektenes 21 hovedgrupper til tallfestet kuttpotensial i de relevante tiltaksarkene i «mai-rapporten» og vise fram kuttpotensialet dersom hele tiltaket utløses, samt hvilken rolle Klimasats har (og implisitt, vil potensielt kunne ha framover) i å utløse det fulle kuttpotensialet i det aktuelle tiltaket. Kanskje kan det også være nyttig å peke på hvilke barrierer de relevante Klimasats-prosjektene bidrar til å bygge ned innenfor de ulike tiltakene. Slik vil det kunne synliggjøre hvilken rolle Klimasats har i den store omstillingen til lavutslippssamfunnet, og størrelsesorden hva gjelder utslippskutt – selv om det er krevende å tallfeste utslippskutt av Klimasats-prosjektene isolert sett.

For å svare på KLDs spørsmål har vi analysert alle tiltakene i Klimatiltak mot 2030, sett hvert enkelt tiltak opp mot kommunesektorens ulike roller og i hvilken grad Klimasats kan være et virkemiddel for tiltaket. Med kommunesektoren menes her kommuner og fylkeskommuner. Analysen er presentert i et vedlagt excel-ark.

En foreløpig analyse ble sendt til KLD 1.7.2023. Analysen er nå kvalitetssikret, og det er kun små justeringer fra oversendelsen i juli.

Forutsetninger

Dagens barrierer knyttet til regulering, avgifter, teknologisk, metodisk og markedsmessig modenhet, adferd osv. er lagt til grunn. Det vil si at analysen beskriver dagens situasjon. Hvilken effekt Klimasats eller andre utløsende økonomiske støtteordninger har, vil endre seg ved endring i andre virkemidler.

Funn

Analysen viser at kommunesektoren har en eller flere roller knyttet til realisering av 68 av de 85 tiltakene i Klimatiltak mot 2030. Kommunesektoren må aktivt handle i kraft av en eller flere av sine roller i 42 av de 85 tiltakene. Uten handling vil kommuner og fylkeskommuner være en barriere for gjennomføring av hele eller deler av disse 42 tiltakene. For ytterligere 26 av de 85 tiltakene vil kommunal eller fylkeskommunal innsats være en fordel for å realisere tiltakene.

For 59 tiltak vurderer vi at Klimasats som virkemiddel vil styrke kommunesektorens innsats i å realisere tiltakene i "Klimatiltak i Norge mot 2030". For 53 av tiltakene vurderer vi at Klimasats er et viktig virkemiddel som vil bidra målrettet til å utløse tiltakene, gitt dagens barrierer innen regulering, avgifter, teknologisk, metodisk og markedsmessig modenhet, adferd osv. For seks av tiltakene vurderer vi at Klimasats er et svært viktig virkemiddel som kan utløse en stor del av tiltaket.

Kommunenes rolle som planmyndighet er svært viktig for de tiltakene som er avhengig av reguleringsvedtak i kommunene. Kommunene må bruke rollene som planmyndighet knyttet til 26 av tiltakene. Manglende reguleringsvedtak vil hindre gjennomføring av tiltaket. Tiltakene som forutsetter vedtak i arealplaner for å realisere kuttene kan til sammen kutte utslipp tilsvarende 5,2 millioner tonn CO₂ i året 2030. **For 22 av disse 26 tiltakene vurderer vi at Klimasats-støtte vil være nyttig** for å styrke kommunenes arbeid med klimavennlig arealplanlegging utover det som er vanlig i dag, og i noen grad styrke fylkeskommunen mht. klima i regional planlegging. For to tiltak; lastebiler på el og biogass og redusert reisebehov gjennom transporteffektiv arealplanlegging, vurderer vi at Klimasats-støtte vil være svært viktig.

I rollen som innkjøper er kommunesektoren viktig for realisering av 25 av tiltakene. For åtte tiltak innen logistikk, maskiner, hurtigbåter og ferger og mat, er det svært viktig at kommunesektoren benytter anskaffelser som virkemiddel. **For 17 av tiltakene vurderer vi at Klimasats-støtte vil være nyttig** for at kommunesektoren i større grad skal kunne prioritere klimakrav som gir økte kostnader i anskaffelser. For tre tiltak; lastebiler på el og biogass, logistikk for varebiler og utslippsfrie maskiner på byggeplasser, vurderer vi at Klimasats-støtte er svært viktig. Med nye regler for klima- og miljøkrav i offentlige anskaffelser fra januar 2024 vil mange klimaløsninger fortsatt ha en betydelig merkostnad, og støtte til å dekke merkostnader for klimaløsningene være viktig for kommunesektoren.

Som eier og drifter av bygg, anlegg og tjenester kan kommunesektoren kutte utslipp knyttet til 47 av tiltakene. For 20 av disse vurderer vi at kommunesektoren *må* handle dersom tiltakene skal realiseres i den skalaen de er beskrevet i Klimatiltak i Norge mot 2030. For 27 tiltak vil kommunal og fylkeskommunal innsats bidra til realisering av tiltakene. **For 38 av tiltakene**

vurderer vi at Klimasats-støtte vil være nyttig for å bidra til at tiltakene realiseres. For fire av disse vurderer vi at Klimasats-støtte er svært viktig, pga. store utslipp og lite andre virkemidler i dag. Dette er tiltak knyttet til økt uttak av metan fra deponier, og tiltak knyttet til kommunalt eide maskiner og lastebiler.

Som samfunnsutvikler kan kommunesektoren bidra til realisering av 60 av tiltakene. To av tiltakene, transportmiddelskifte fra bil til sykkel og gange og 100 prosent elektrifisering av personbiler i byområder, krever tilrettelegging der kommunesektoren etter vår vurdering må bidra. I de andre tiltakene kan kommunene med fordel bidra for å oppnå effektene i tiltakene.

For 50 av tiltakene vurderer vi at Klimasats-støtte kan være nyttig for å styrke kommunesektoren i samfunnsutviklerrollen. For to tiltak; elektrifisering av lastebiler og logistikk for varebiltransport, vurderer vi at Klimasats-støtte er svært viktig.

Eksempler på støtte med forventede effekter

For noen tiltak er det gitt eksempler på hva som kan oppnås med en gitt sum Klimasats-støtte, eller tilsvarende økonomisk støtte, til tiltak i den aktuelle rollen. Eksempelene bygger på funn i M2536 Effektvurdering av Klimasats.

Tiltaksnummer i Klimatiltak i Norge mot 2030	Eksempel på støttesum med forventet effekt. Rolle.
TM01	10 mill. kroner kan utløse godt arealplanarbeid knyttet til masselogistikk i ti byer/regioner, tilsvarende arbeid gjort i Rogaland, Bærum/Oslo, Bodø. Rolle: myndighet
L01	15 mill. kroner kan utløse ekstra klimavennlig arealplanlegging i 50 nye områder som hver støttes med i snitt 300 000 kr. Prosjektene fremskaffer ofte bedre kunnskapsgrunnlag enn det som ellers benyttes i arealplanlegging. Rolle: myndighet
TP01	15 mill. kroner kan utløse ekstra klimavennlig mobilitetsplanlegging i 50 områder som hver støttes med i snitt 300 000 kr. Klimasats-støtte går ofte til bedre kunnskapsgrunnlag enn det som ellers benyttes i arealplanlegging. Rolle: myndighet
TG01	20 mill. kroner kan utløse grundig og innovativt arbeid med forbedret logistikk i varelevering i 8-10 store kommuner. Estimater er basert på tall fra et slikt prosjekt i kommunene Oslo, Drammen, Bærum, Asker, der årlige utslipp fra vareleveranse er beregnet til 218 tonn CO ₂ -ekv, og effektivitetspotensialet er beregnet til 30 til 55 tonn CO ₂ -ekv/år. Rolle: innkjøper
TM02	1000 mill. kroner kan utløse ca 400 helt eller delvis utslippsfrie byggeplasser (tjenestekjøp) fram tom 2030. Det er litt over en byggeplass i hver kommune (356) og fylkeskommuner (10), som hver støttes med 75% av merkostnad og i snitt 2,5 mill. kroner. Dette vil gi kraftig økt etterspørsel, økt spredning og stor innovasjon for å finne effektive løsninger for utslippsfrie byggeplasser. Direkte utslippskutt for et slikt tiltak er estimert til rundt 131 000 tonn når Klimasatstildelinger 2016-2022 legges til grunn og evt endringer i kostnader ikke hensyntas. Rolle: innkjøper
L01	45 mill. utløser arealeffektiv planlegging og kartlegging av andre aktuelle klimatiltak i byggeprosjekter . 200 kommunale og fylkeskommunale byggeprosjekter kan hver få 225 000 kr i støtte. Kartleggingen vil, foruten å belyse arealeffektive løsninger, avdekke muligheter og økonomiske konsekvenser av en rekke ulike klimatiltak som bidrar til måloppnåelse for mange andre tiltak i "Klimatiltak i Norge mot 2030". Rolle: eier og drifter
TG06	500 mill. kroner kan utløse kjøp av ca 250-500 større utslippsfrie kjøretøy dersom hvert kjøretøy i snitt støttes med 1-2 mill. kroner. Rolle: eier og drifter/innkjøper
A01	100 mill. kroner til deponitiltak kan kutte 400 000 tonn CO ₂ -ekv. ved gjennomsnittlig støtte på 250 kr/tonn. 660 000 tonn, det vil si hele tiltaket i Klimatiltak i Norge mot 2050, kan utløses dersom 151,5 kroner er tilstrekkelig støtte per tonn CO ₂ -ekv. Rolle: eier og drifter
TM03	30 mill. kroner kan dekke 500 000 kr av merkostnadene ved kjøp av el-maskiner i agronomutdanning ved 60 videregående skoler. Rolle: eier og drifter/innkjøper
TM04	300 mill. kroner kan utløse kjøp av ca 150 større utslippsfrie maskiner til annet bruk enn anleggsplasser (egen drift) dersom hver maskin i snitt støttes med 2 mill. kroner, eller 1200 mindre maskiner som støttes med 250 000 kr hver. Rolle: eier og drifter/innkjøper
TM02	300 mill. kroner kan utløse kjøp av ca 150 større utslippsfrie maskiner til kommunale bygge- og anleggsplasser (egen drift) dersom hver maskin i snitt støttes med 2 mill. kroner, eller 1200 mindre maskiner som støttes med 250 000 kr hver. Rolle: eier og drifter/innkjøper
TM01	20 mill. kroner kan utløse betydelig samhandling med og koordinering av aktører i forbindelse med klimavennlig massehåndtering i 10 i fylker/regioner som hver støttes med i snitt 2 mill. kroner. Dette omfatter arbeid tilsvarende

	Klimasats-arbeid i Rogaland, Bærum/Oslo, Bodø. Omfattende fysisk tilrettelegging er ikke tatt med. Behovene kan være store. Rolle: samfunnsutvikler
TG06	50 mill. kroner kan f.eks. utløse målrettet arbeid med koordinering av aktører og arealplanlegging for å fremme lastebiler på el og biogass i 7 større prosjekter tilsvarende Vestfold og Telemarks prosjekt Regionalt samarbeid for fossilfri næringstransport, og tre prosjekter tilsvarende Oslos Foregangsby/pilotby for utslippsfri tungtransport, og kommunal etablering av 8 ladestasjoner tilrettelagt for tungtransport i områder der det kommersielle markedet ikke tar seg av dette (tildeling under gruppeunntak i statsstøtteregulverket). Rolle: samfunnsutvikler
I07	5 mill. kroner kan gi 25 prosjekter som hver støttes med i snitt 200 000 kroner, der kommunene er pådriver og legger til rette for at industrier i en region faser ut fossil energi , f.eks. bidra til mulighetsstudier som også inkluderer bruk av overskuddsvarme. Rolle: samfunnsutvikler
TG01	10 mill. kroner kan utløse fire prosjekter om forbedret logistikk for varebiltransport tilsvarende Elektriske Filipstad (se cityhubs.no). Det prosjektet bidrar til å kutte ca. 1000 tonn/år. Kost/nytte vil imidlertid ikke nødvendigvis være det samme for andre samlastsentere. Rolle: samfunnsutvikler

Nærmere om analysen

For hvert tiltak i "Klimatiltak i Norge mot 2030" har vi beskrevet hvordan kommunesektoren må eller bør bruke ulike roller for at klimaeffekten i tiltaket skal bli realisert. Analysen gir ikke en komplett beskrivelse av kommunenes og fylkeskommunenes handlingsrom, men beskriver de vanligste aktivitetene kommunesektoren kan bidra med.

De ulike kommunale og fylkeskommunale rollene er myndighet, innkjøper, eier og drifter og samfunnsutvikler.

Kommunesektoren er i mange tilfeller en barriere for kutte utslipp dersom den ikke handler, kommuner og fylkeskommuner er viktige tilretteleggere for at innbyggere og næringsliv lettere kan kutte sine utslipp, og kommuner og fylkeskommuner er kilder til utslipp og må selv kutte disse. I analysen skiller vi mellom tiltak der kommune eller fylkeskommune *må* bruke en eller flere av rollene sine for at hele eller store deler av tiltaket skal realiseres (markert mørk rosa i excel-arket), og tiltak der kommunesektorens innsats øker måloppnåelsen (markert lys rosa), men ikke er strengt nødvendig. Kommunesektoren er i mange tilfeller en barriere for kutte utslipp dersom den ikke handler, kommuner og fylkeskommuner er viktige tilretteleggere for at innbyggere og næringsliv lettere kan kutte sine utslipp, og kommuner og fylkeskommuner er kilder til utslipp og må selv kutte disse.

Videre har vi for hvert tiltak pekt på hvordan klimasats-støtte kan styrke kommunesektorens arbeid i ulike roller, utover krav som følger av lov og forskrift. For noen tiltak er det gitt eksempler på hva som kan oppnås med en gitt sum Klimasats-støtte til tiltak i den aktuelle rollen. Eksemplene bygger på rapporten M2536 Effektvurdering av Klimasats.

Kommuner og fylkeskommuners roller er delt inn i fire, her definert som:

Myndighet, etter plan- og bygningsloven og andre lover. Kommunene vedtar arealbruk med hjemmel i plan- og bygningsloven, og dette er den viktigste myndigheten i kommunes klimaarbeid. Kommunesektoren har stor grad av frivillighet med hensyn til hvor tungt klimahensyn vektet i arealplanleggingen.

Innkjøper av varer og tjenester som kan stimulere markedet for klimavennlige løsninger. Merk at kjøp av utstyr som inngår i egen drift er lagt under rollen eier og drifter.

Eier og drifter av kommunale og fylkeskommunale bygg, anlegg og tjenester. Det er kun kommunesektoren som kan kutte sine egne driftsutslipp. Merk at fysisk tilrettelegging for innbyggere og næringsliv er lagt under rollen samfunnsutvikler.

Samfunnsutvikler som kan være pådriver, koordinator og tilrettelegger av prosesser og fysiske løsninger som gjør at innbyggere og næringsliv kan kutte utslipp. Som samfunnsutvikler kan kommuner og fylkeskommuner bygge ned en del barrierer som andre aktører også i prinsippet kan bygge ned, men kommunesektorens innsats kan framskynde og lette andre aktørers bidrag til å kutte utslipp betydelig.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Herdis Laupsa
seksjonsleder

Kirvil Stoltenberg
prosjektleder

Vedlegg

- 1 Kryssanalyse av Klimatiltak i Norge mot 2030 x kommunesektorens roller og Klimasats som virkemiddel